

## Nr 2

### *Utlåtande i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.*

För den enligt § 42 mom. 2 riksdagsordningen lagutskott åliggande granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning ha båda kamrarna till lagutskott hänvisat militieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna berättelse angående militieombudsmansämbetets förvaltning under år 1959.

Första lagutskottet, som verkställt granskningen, har för ifrågavarande ändamål från militieombudsmansexpeditionen mottagit dels de diaries, vilka år 1959 förts i nämnda expedition, dels protokoll över militieombudsmannens inspektioner under året, dels ock expeditionens registratur för samma år. Därjämte ha på särskild begäran handlingarna rörande vissa av militieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

I ämbetsberättelsen meddelas till en början, att militieombudsmannen åtnjutit semester under tiden den 31 mars—den 6 april, den 6 juli—den 1 augusti och den 14—den 24 december 1959. Jämlikt 24 § första stycket i instruktionen för riksdagens ombudsmän har militieombudsmansämbetet under ifrågavarande tid föreståtts av den för militieombudsmannen utsedde ställföreträdaren, häradshövdingen Karl Hugo Henkow. Med stöd av bestämmelserna i 24 § andra stycket i instruktionen har militieombudsmannen, när arbetets behöriga gång det krävt, åt Henkow uppdragit att under tiden den 10 och den 11 mars, den 23—den 30 april, den 1—den 9 maj, den 19 maj, den 2, den 3 och den 8 juni, den 7—den 19 september samt den 13 och den 14 oktober handlägga vissa till honom överlämnade ärenden.

Inspektionsresor ha av militieombudsmannen företagits till Skaraborgs och Malmöhus län, varjämte militieombudsmannen i Stockholm med omnejd för inspektion besökt krigsskolan, Svea ingenjörregemente, arméns fältarbetsskola och ingenjörtruppernas kadettskola. Under tid då militieombudsmannen åtnjutit ledighet har Henkow företagit inspektionsresor till Kalmar, Kronobergs, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs samt Skaraborgs län.

Vid inspektionerna av truppförband och andra militära enheter har uppmärksamhet särskilt ägnats rättsvården därstädes, expeditionstjänsten, beskaftenheten och vården av byggnader med tillhörande anordningar och deras lämplighet för avsett ändamål, förläggingsförhållanden, mathållning, sjukvård, personalvårdsverksamhet, vården av intendentur- och tygmateriel,

anordningar i samband med förekommande verkstadsdrift samt planläggningen av luftskydd. Besök ha avlagts i militärhäktena vid förbanden. Granskningen av de judiciella handlingarna har omfattat disciplinmålsprotokoll, tillrättavisningsförteckningar och andra handlingar som ha avseende å den militära straff- och processlagstiftningen samt därtill anknyttande föreskrifter. Vid besök å militärsjukhusen ha sjukredovisningshandlingarna granskats. Granskning har vid inspektionerna tillika skett av handlingar rörande upphandling och redovisning av materiel av olika slag ävensom av räkenskaper för marketenterier, varjämte förskottsmedel inventerats, kontroll företagits angående bevakning av utestående fordringar och införselräkenskaper granskats. Vidare ha å mobiliseringsavdelningar och inskrivningsexpeditioner granskats där förvarade personalredovisnings- och mobiliseringshandlingar.

Besöken hos domstolar och åklagarmyndigheter ha avsett inspektion av handläggningen av militära mål. Därvid har bland annat undersökts i vad mån kravet på skyndsamhet vid behandling av målen beaktats.

Vid inspektionerna har militieombudsmannen i regel biträts av en utav byråcheferna vid militieombudsmansexpeditionen och byrådirektören vid denna samt en intendentur- och en tygsakkunnig officer. Vidare ha vid inspektionerna anlåtats för granskning av personalredovisnings- och mobiliseringshandlingar en härutinnan sakkunnig officer samt i förekommande fall för granskning främst av verkstadsdrift och särskild maskinell utrustning en civilmilitär befattningshavare med teknisk utbildning på ifrågavarande område.

I ämbetsberättelsen omnämnes, att militieombudsmansämbetet under år 1959 besökts av en studiedelegation från Förbundsrepubliken Tyskland, där delvis efter svenskt mönster tillkommit ett motsvarande ämbete, ävensom av en studiedelegation från Nederländerna.

Över de under år 1959 handlagda ärendena lämnas i ämbetsberättelsen följande översikt:

»På sätt militieombudsmannens ämbetsberättelse till 1959 års riksdag utvisar kvarstodo vid början av år 1959 från år 1958 balanserade ärenden till ett antal av .....	88
Under år 1959 ha tillkommit ärenden till följande antal:	
enligt allmänna diariet .....	631
enligt hemliga diariet därutöver .....	40
Sammanlagda antalet ärenden, som förelegat under år 1959, har alltså utgjort .....	759
De ärenden, som tillkommit under år 1959, ha utgjorts av:	
ärenden inkomna från myndighet .....	28
ärenden uppkomna genom klagomål eller andra framställningar från enskilda .....	93

ärenden uppkomna vid inspektioner eller eljest i samband med militieombudsmannen åliggande granskning .....	536
ärenden berörande militieombudsmansämbetets organisation och förvaltning m. m. ....	14
	<u>Summa 671</u>

Av de från år 1958 balanserade 88 ärendena hade 5 ärenden inkommit från myndighet, 31 ärenden uppkommit genom klagomål eller andra framställningar från enskilda samt 51 ärenden uppkommit vid inspektioner eller eljest i samband med militieombudsmannen åliggande granskning. Ett ärende tillhörde gruppen »militieombudsmansämbetets organisation och förvaltning m. m.».

Till behandling under år 1959 ha alltså förlegat 33 ärenden som inkommit från myndighet, 124 ärenden som uppkommit genom klagomål eller andra framställningar från enskilda, 587 ärenden som uppkommit vid inspektioner eller eljest i samband med militieombudsmannen åliggande granskning samt 15 ärenden berörande militieombudsmansämbetets organisation och förvaltning m. m., tillhopa 759 ärenden.

Av dessa 759 ärenden ha	
till annan myndighet överlämnats .....	3
utan åtgärd avskrivits .....	9
på grund av återkallelse avskrivits .....	1
efter vederbörandes hörande eller eljest verkställd utredning avskrivits .....	136
på grund av att klagande erhållit gottgörelse eller rättelse eljest vunnits blivit avskrivna .....	155
föranlett åtal (varav 5 icke avslutats) .....	9
föranlett disciplinär åtgärd .....	0
föranlett erinran om begånget fel eller annat påpekande .....	203
föranlett framställning eller yttrande till Konungen eller annan myndighet (varav 5 icke avslutats) .....	19
föranlett annan åtgärd .....	128
och voro vid 1959 års utgång	
under utredning .....	86
på prövning beroende (förutom ovannämnda 5 + 5 icke avslutade ärenden) .....	10
	<u>Summa 759</u>

Av hela antalet under år 1959 till behandling föreliggande ärenden (759) ha sålunda under året slutbehandlats 653 och till år 1960 balanserats 106.

Av åtalen, avseende sammanlagt nio personer,	
var vid 1959 års början ännu icke slutligt avgjort .....	1
tillkommo under år 1959 .....	8
	<u>Summa 9</u>

## Av dessa åtal

blevo under år 1959 slutligt avgjorda .....	4
voro vid 1959 års utgång ännu icke slutligt avgjorda .....	5
	Summa 9»

Förutom en sammanställning (återgiven å s. 14 i ämbetsberättelsen) över ärenden uppkomna genom klagomål eller andra framställningar från enskilda upptager ämbetsberättelsen såsom bilagor:

- redogörelse för åtal,
- redogörelse för vissa ärenden, som icke föranlett åtal eller disciplinär åtgärd,
- redogörelse för framställningar till Konungen,
- redogörelse för yttranden till Konungen, departementschef och Riksdagens första lagutskott samt
- redogörelse för framställning till Riksdagens bankoutskott.

Utöver de i redogörelsen för åtal angivna målen föreligger ytterligare ett i 1959 års berättelse (s. 93) omnämnt mål avseende åtal mot en befattningshavare vid försvarsväsendet för tjänstefel bestående i att han brustit i tillsyn vid handhavandet av hemliga handlingar, vilket mål vid färdigställandet av innevarande års berättelse ännu icke blivit avgjort.

I redogörelsen för vissa ärenden, som icke föranlett åtal eller disciplinär åtgärd, ha i huvudsak medtagits sådana ärenden vilka på grund av de däri föreliggande spörsmålen ansetts ha intresse utöver de enskilda fallen. Ett av dessa ärenden — avseende fråga om skadeståndsskyldighet för kronan med anledning av olycka som inträffat till följd av hylssprängning vid skjutning med kulsprutepistol (se ämbetsberättelsen s. 73) — har militieombudsmannen ansett vara av sådan betydelse att ärendet bör redovisas redan i innevarande års berättelse oaktat det framdeles kan uppkomma anledning för militieombudsmannen att vidtaga ytterligare åtgärder på grund av vad som förevarit i ärendet.

Utöver de i redogörelsen för yttranden till Konungen intagna yttrandena har militieombudsmannen den 11 maj 1959 efter remiss avgivit ett yttrande till Konungen över en av krigsarkivarien i underdånig skrivelse den 3 mars samma år gjord framställning om utfärdande av bestämmelser angående utgallring av handlingar hos en försvarsväsendet tillhörande myndighet. Detta yttrande har av sekretesskäl icke medtagits i sistnämnda redogörelse.

Redogörelsen för framställningar till Konungen upptager nio av militieombudsmannen till Konungen avlätna skrivelser, nämligen

den 27 november 1942 rörande fråga om värnpliktigas rätt i vissa fall att såsom tjänstgöring tillgodoräkna sig tid varunder de vistats å anvisad tjänstgöringsplats utan att göra militär tjänst eller arbete samt deras rätt till lön under samma tid;

den 21 mars 1952 rörande fråga om översyn av gällande bestämmelser rörande prövning i vissa fall av värnpliktigas krigsduglighet och krigsanvändning;

den 29 november 1956 rörande fråga om förtydligande av bestämmelserna i inskrivningsförordningen med avseende å granskningsnämnds befogenheter;

den 14 maj 1957 rörande fråga om tillgodoräknande av tjänstgöringstid i fall av frånvaro från militärtjänstgöring på grund av rymning eller undanhållande;

den 24 februari 1958 rörande fråga om ändrade bestämmelser angående utövande av bestraffningsrätt då befälsrätt är i särskilda hänseenden fördelad å flera bestraffningsberättigade befattningshavare;

den 25 november 1958 rörande fråga angående omläggning av förfarandet vid utredningar av haverier inom flygvapnet;

den 10 januari 1959 rörande fråga om ändrade bestämmelser angående häradsrätts sammansättning i militära brottmål;

den 21 februari 1959 rörande fråga om rätt för tjänsteläkare (militärläkare) till ersättning för läkarintyg avsett att företes för allmän sjukkassa; samt

den 25 maj 1959 rörande fråga om ändrade bestämmelser angående beslag och förverkande av alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel påträffade hos krigsmän.

Vidare återgivas fem av militieombudsmannen avgivna yttranden, nämligen

den 2 januari 1959 till Konungen över framställning angående utgallring av vissa handlingar upprättade vid psykologisk prövning inom krigsmakten;

den 31 augusti 1959 till Konungen över ett av försvarets civilförvaltning framlagt förslag till ändrade bestämmelser angående ersättningsmål;

den 23 oktober 1959 till Konungen över framställning av överbefälhavaren angående rätt för militära myndigheter att erhålla upplysning om ådömda straff m. m. beträffande personal som beordras fullgöra militärtjänst;

den 10 januari 1959 till chefen för försvarsdepartementet i anledning av remiss av ett utav försvarets personalvårdsutredning avgivet principförslag till ny personalvårdsorganisation inom krigsmakten; samt

den 18 februari 1959 till första lagutskottet angående föreslagen utvidgning av befogenheten för riksdagens ombudsmän att uppdraga åt ombudsmans ställföreträdare att förrätta å ämbetet ankommande göromål.

I berättelsen återgives jämväl en av militieombudsmannen till bankoutskottet gjord framställning angående ändring i tjänste- och personalförteckningarna för militieombudsmannen och hans expedition.

Det sakregister, som var fogat vid den till 1959 års riksdag avgivna ämbetsberättelsen, har nu utökats till att avse jämväl de ärenden för vilka redogjorts i innevarande års berättelse.

*Utskottet.* Vid den granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har icke någon anledning till anmärkning förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen anmäler.

Stockholm den 27 januari 1960

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

---

*Vid detta ärendes behandling ha närvarit*

från första kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Ahlkvist, Branting, Robert Johansson, Nyström, Per-Olof Hanson, fröken Mattson och herr Arvidson;

från andra kammaren: herr Landgren, fru Johansson, herrar Onsjö, Ekström i Björkvik, fröken Bergegren, herr Larsson i Stockholm, fru Kristensson och herr Hedin.